

REPUBLICA MOLDOVA DE LA DECLARAȚIA DE INDEPENDENȚĂ LA STATUT DE ȚARĂ CANDIDATĂ PENTRU ADERAREA ÎN UE

THE REPUBLIC OF MOLDOVA FROM THE DECLARATION OF INDEPENDENCE TO THE STATUS OF A CANDIDATE COUNTRY FOR EU ACCESSION

ROZOVEL Aliona,
doctorand,

Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, România

ORCID: 0000-0002-9956-7685

aliona.rozovel@yahoo.com

Abstract

The given article reflects from a diachronic perspective an analysis of the way in which the Moldovan-European relations were structured from the time of the establishment of the Republic of Moldova as a national state until today, crystallizing a clear vision of the reason behind the decision. farms of our country to step into the EU. The preference for the trajectory of the European vector will be a decisive decision for the republican referendum expected on this subject in the fall of 2024, together with the long-awaited presidential elections. As a result, it is naive to make predictions for the future without knowing how determined Moldovans are to become European citizens.

Keywords: Republic of Moldova, Romania, European Union, Eastern Partnership, Association Agreement.

Introducere

Integrarea europeană cu toate abaterile și inconsecvențele sale a fost declarată și se promovează ca obiectiv principal în politica externă și cea internă a Republicii Moldova, [1, p. 152] încât Republica Moldova a depus o cerere de aderare la UE în martie 2022 și i s-a acordat statutul de țară candidată în iunie 2022. În decembrie, 2023, liderii UE au decis să deschidă negocierile de aderare [2]. În special, Uniunea Europeană poartă negocieri cu toate țările candidate pentru a determina capacitatea acestora de a aplica legislația UE și pentru a examina posibilele lor cereri pentru perioada de tranzație (...), care pot fi acordate și permise, în principal, pentru directivele care necesită investiții semnificative. [3] Odată ce se convine asupra condițiilor de aderare a Republicii Moldova, Tratatul de Aderare este negociat, aprobat și semnat de toate statele membre ale UE și se stabilește data aderării. [4, p.11]

Întrebarea este: vom avea răgazul de pace și siguranța națională să desfășurăm acest parcurs? [5] Până a ne obișnui cu gândul că Republica Moldova este la fel de importantă pentru securitatea Uniunii Europene cum este și Ucraina, prin vocea europarlamentarului român Siegfried Mureșan. [6] Să nu uităm că societatea din Republica Moldova este una polarizată și complicată. Există persoane care susțin identitatea românească, [Uniunea Europeană] (...) și apoi etnici găgăuzi, ruși, bulgari, care susțin Rusia. [7] Există un decalaj în ceea ce ne poate oferi UE, (care din punct de vedere strategic nu vrea să lase Republica Moldova și Ucraina în mâinile Rusiei) și ceea ce suntem noi capabili să rezolvăm pe plan intern, aici merge vorba despre Transnistria ruptă din Moldova de către separatiștii ruși în urmă cu 30 de ani, [8] o regiune de jure și de facto necontrolată de țara

respectivă. Până la urmă, nimeni nu dorește țări divizate în UE și pe această cale președintele Maia Sandu speră la o integrare a Republicii Moldova în UE împreună cu regiunea transnistreană, dar nu exclude și „integrarea în doi pași”, [9] în cazul în care cetățenii din Transnistria nu sunt gata să adere împreună cu noi. (...)

Când vor fi pregătiți cu adevărat, ei vor fi întotdeauna bineveniți în reintegrarea țării noastre și integrarea în UE, a precizat Nicu Popescu, subliniind că autoritățile de la Chișinău nu renunță la regiunea transnistreană. [10] Drept dovadă le este „portița deschisă” pentru a-și expune comsințământul în cadrul referendumului în toamna anului 2024 cu privire la integrarea în UE. Luând în vedere viteza cu care se desfășoară evenimentele din prezent, fără o lumină asupra aspectelor din trecut nu le putem oferi o apreciere potrivită. Ținând cont de faptul că nu ne permitem să punctăm toate momentele derulate din cadrul acestui articol, ne vom axa pe cele mai importante pe care le vom enumera mai jos.

Caracterul istoric al tendințelor și conceptelor de unificare europeană a Republicii Moldova

Imediat după prăbușirea regimului sovietic și Declarația de Independență a Republicii Moldova, pe fundalul slăbiciunilor instituționale cunoscute de către majoritatea statelor naționale a ambiguităților dezvoltării economice și a lipsei strategii eficiente, [11] s-au făcut eforturi importante pentru integrarea UE. Prin urmare, primele acțiuni sigure care au fost întreprinse în anul 1944 obținând acreditarea misiunii sale diplomatice pe lângă UE a fost semnat Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC), [12] care a intrat în vigoare în 1998. În conținutul acestuia există un capitol distinct consacrat prestării de servicii transfrontaliere între UE și Republica Moldova (cap.III, p.12-13), care vizează dezvoltarea „relațiilor bilaterale între Moldova și UE în diverse domenii precum cel politic, comercial, economic și juridic. Acordul dat nu prevede expres aderarea la UE, dar nici nu-l respinge. Sfârșitul anului 1944, prima jumătate a anului 1955 este perioada când Republica Moldova apare într-o lumină favorabilă pe arena internațională. Anume în această perioadă la 13 iulie, 1995, Moldova devine prima țară din CSI, care este admisă în Consiliul Europei, pas important spre calea aderării țării noastre în UE. [13, p. 88]

Fără a întrerupe per ansamblu procesul general de apropiere și integrare, [14, p. 37] odată cu venirea la putere în 1999 a partidului comunist a fost întreruptă implementarea în practică a acestui acord. Situația s-a accelerat după anul 2004, Republica Moldova fiind inclusă în cadrul PEV, care oferă noi perspective de integrare politică și economică țărilor ce nu pot fi acceptate deocamdată ca membri ai UE cu scopul de a crea un spațiu de securitate, prosperitate, dezvoltare durabilă și bună vecinătate. [15, p. 8] Nivelul de ambiție a acestor relații depinde de măsura în care aceste valori sunt împărtășite. PEV rămâne distinctă de procesul de extindere, deși aceasta nu afectează modul în care relațiile dintre țările vecine și UE pot evolua în viitor, [16] așa cum s-a întâmplat în cazul Republicii Moldova cu Ucraina. Ca rezultat a fost semnat Planul de Acțiuni (PA la 22 februarie 2005). [17]

Planul de acțiune Republica Moldova-Uniunea Europeană include 80 de obiective și 294 de acțiuni/măsurile de implementat în următoarele domenii principale: dialog politic și reformele, cooperarea pentru soluționarea conflictului transnistrean, reforma și dezvoltarea social-economică, comerțul, piața și reforma regulatorie, etc. [18] Acest plan de acțiuni a fost stabilit din februarie 2005 până în ianuarie 2008, însă el a fost prelungit până în 2009, dar Moldova nu a reușit realizarea acestuia nici în 2009. (...) UE percepe acest proces ca fiind nerealizat în totalitate, în special în domeniile: respectarea drepturilor omului, libertatea presei, independența justiției, combaterea corupției și climatul de afaceri. [13, p. 89]

Pe parcursul anilor a apărut o nouă etapă a relațiilor prin care statele ex-sovietice din Europa de Est și Caucaz au realizat prin efort comun apropierea de UE semnând acorduri de cooperare sau acorduri de asociere. Pe acest fundal a apărut Parteneriatul Estic, care la rândul său nu înlocuiește PEV, ci o completează, fiind lansat oficial la 7 mai 2009 în cadrul Summit-ului de la Praga. Proiectul a fost conceput în contextul extinderii UE din 2004, [19] care se adresează unui număr de șase state foste sovietice din Europa de Est (Ucraina, Republica Moldova, Georgia, Belarus, Armenia și Azeibarjan). [14, p. 42] Nici unul dintre ele nu au obținut promisiunea expresă de aderare la UE. De fapt nici una dintre țările Parteneriatului Estic nu era pregătită să se conformeze pe deplin cu standardele Uniunii Europene, deoarece nu doar componentele politice, ci și cele economice sunt șchiopătate.

[Necâtând la aceasta] (...), Republica Moldova reușește să fie mai puțin reformistă și mai mult democrată, devenind singura țară care își dezvoltă relațiile cu UE pe parcursul anului 2010. În 2015-2016 ajunge una dintre liderii țărilor din Parteneriatul Estic. [20] Acordurile de asociere din cadrul Parteneriatul Estic prevăd crearea unui nou cadru juridic pentru relații bilaterale mult mai avansate [21] decât APC. Indicile Parteneriatului Estic elaborat de Forumul Societății Civile din cadrul Parteneriatului Estic servește drept reper, evaluând progresele înregistrate de către cele 6 țări ale PAE în cadrul a trei dimensiuni: democrație, buna guvernare și statutul de drept, convergența politicilor UE și obiectivele de dezvoltare durabilă. Republica Moldova și Ucraina au obținut primele locuri în indicii PAE-2023, indice care indică faptul că cele două țări candidate la UE realizează în mod constant tipul de schimbări sistemice pe care Bruxelles-ul îl așteaptă. [22]

La drept vorbind, Parteneriatul Estic reprezintă un instrument politic al UE, care structurează cooperarea cu șase state partenere pe 2 dimensiuni: bilaterală și multilaterală. Dimensiunea bilaterală constă în semnarea și implementarea acordurilor de asociere, crearea zonei de comerț liber și aprofundat, liberalizarea regimului de vize, iar dimensiunea multilaterală se realizează prin intermediul platformelor tematice și inițiativelor flagship. Astfel, dimensiunea bilaterală pentru Republica Moldova înseamnă punerea în aplicare a Acordului de Asociere și de liberalizare a regimului de vize. [23] Din acest motiv Republica Moldova s-a pregătit cu precauție pentru semnarea și implementarea Acordului de Asociere (AA).

Alianța pentru Integrarea Europeană (AIE) constituită la 25 septembrie 2000 a hotărât la 13 noiembrie 2009 inițierea negocierilor cu UE a Acordului de Asociere (AA), [24] care poate reprezenta teoretic vorbind cimentarea cursului european al țării noastre (...) în semnarea căruia a intrat cu siguranță dorința de a opta pentru perspectiva de aderare la UE în urma implementării cu bună-credință a angajamentelor asumate în cadrul acestuia. [1, p. 156] Dialogul dintre Moldova și UE a inclus trei paliere de negocieri: documentul –cadru al AA, Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZSAC); regimul liberalizat de vize. [25]

În cadrul Summit-ului de la Bruxelles din 27 iunie 2014 a avut loc semnarea solemnă a AA dintre Republica Moldova și UE, [21, p. 11] care a fost ratificat de către Republica Moldova prin Legea nr.112/2014, [26] intrând în vigoare doar la 1 ianuarie 2016, fiind ratificat de către toate statele membre ale UE. Primul stat membru al UE care a ratificat acordul AA cu Republica Moldova în cadrul unei sesiuni extraordinare a Parlamentului la 3 iunie 2014 a fost România, [considerată avocatul integrării europene al Republicii Moldova]. Datorită acestui fapt a fost liberalizat regimul de vize pentru cetățenii Republicii Moldova începând cu 28 aprilie 2014 prin modificările Regulamentului UE nr.539/2001 privind abolirea obligației de scurtă durată pentru cetățenii Republicii Moldova, care doar cu pașaportul biometric puteau colinda în 26 de state din spațiul Schengen.

Observăm că în baza AA se obține ZLSAC (titlul 5 al acestui acord). Negocierile pe baza creării ZLSAC în Republica Moldova au început în martie 2012, fiind finalizate în noiembrie 2013. Acordul a fost parafat la 27 iunie 2014, semnat de către Republica Moldova și UE, [27] care la rândul său presupune nu doar o simplă liberalizare comercială, dar și perspectiva creării pe termen lung a unei Comunități Economice de Vecinătate, în cadrul căruia se intensifică circulația de mărfuri, capitaluri și servicii. [28] Republica Moldova este în plin proces de integrare economică la spațiul comunitar prin intermediul instrumentului pus la dispoziție ZLSAC. Dacă ar fi să evidențiem un rezultat, atunci putem spune că politica comerțului dintre Republica Moldova a crescut de la 53, 26% în 2014 la 68/79 % în anul 2018 și UE devenind principalul partener economic al Chișinăului.

În primul an de implementare a AA, Republica Moldova a trecut printr-o criză politică și fraudă bancară de proporții, scăzând astfel imaginea RM față de UE, care în Rezoluția din 5 iulie 2018 [29] a exprimat profunda îngrijorare față de situația democratică din Republica Moldova. Partenerii europeni înlocuieseră calificativul de „poveste de succes” acordat Republicii Moldova cu cel de „stat capturat”, țara fiind acuzată de corupție, furt și incompetență la nivel înalt. [1, p. 156] Tot în același an experții observă o trecere de la un stat capturat la unul cu elemente de autoritarism.

La nici un capitol dintre cele analizate anterior, [de exemplu:] armonizarea legislației naționale la cea europeană, îmbunătățirea climatului de afaceri sau drepturile omului, Republica Moldova nu deține întâietate. [30] Lupta împotriva corupției din RM până în prezent rămâne valabilă. Implementarea AA i-a adus restanțe considerabile RM și din această cauză până în prezent nu se simt efecte pozitive, cu toate că apropierea cu UE dă posibilitate cetățenilor RM să obțină noi beneficii, de la dezvoltarea economică la libera circulație.

Întârzieri sunt și la tema reformei macrojustiției privind justiția și combaterea corupției din cauza voinței politice insuficiente a Guvernului de la Chișinău. [31] Sunt multe sarcini nerezolvate, dar ne putem lăuda și cu realizări, spre exemplu în anul 2023 au fost aprobate 96 de acte normative cu relevanță UE, iar altele 64 au fost transpuse în totalitate în legislația națională. Autoritățile de la Chișinău supun consultării publice Planului Național pentru Aderare la UE pentru anii 2023-2027, care reflectă cu claritate obiectivul nostru național pentru aderare la UE către anul 2030. [32] Un scop nerealizat este integrarea europeană, care rămâne în continuare un obiectiv ireversibil al agendei interne și externe ale RM.

Concluzii

În final putem ajunge la concluzia că relațiile moldo-europene de la independența RM nu au fost atât de productive și fructuoase ca și în prezent. Dificultățile vin de la problema lipsei de determinare atât a societății din Republica Moldova, cât și a actorilor politici, [33, p. 16] care au încercat să balanseze între est și vest, între Europa și Rusia, interpretând primitiv interesele globale ale Rusiei și ale Occidentului. [15, p. 61] Actualmente timpul ne dictează alte realități și autoritățile de la Chișinău sunt ferm convinse că vom reuși să aducem Moldova în Uniunea Europeană. [34] Să zicem în cinci-șase ani până în 2030, atunci toți membrii societății noastre, politicieni, mediul de afaceri, primarii, societatea civilă ar trebui să fie interesați de această idee națională. [35] Moldovenii au nevoie de această perspectivă clară de aderare pentru a se coagula în jurul acestui scop, care să îi unească [și să-i determine să lase în urmă modelele învechite], altfel riscă să oscileze la infinit din punct de vedere electoral între vest și est. [36]

Într-un cuvânt, la referendumul din toamna lui 2024 șefa statului vrea ca „vocea cetățenilor să fie hotărâtoare” în sprijinul politicii sale pentru integrarea europeană a Republicii Moldova. [37] Acest referendum va fi organizat pe întreg teritoriul țării (...), dar pe teritoriul regiunii transnistrene

nu se pot deschide secții de vot, fiindcă acestea nu sunt controlate de organele constituționale. [Totuși], cetățenii de pe malul stâng al Nistrului pot veni să voteze în secțiile de vot de pe malul drept. [38] Indiferent de cum ar sta lucrurile trebuie să ne facem datoria de a aminti și unora și altora că suntem cetățenii acestui stat și de voința noastră depinde viitorul țării și a urmașilor noștri. În acest context se potrivesc de minune cuvintele lui Bartolomeu Anania: „înainte de a vorbi de integrarea europeană sau cel puțin în paralel cu această reintegrare, este neapărat nevoie să ne întâlnim și să vorbim de integrarea noastră (...),” [moldovenească]! [39]

Bibliografie

1. Ștefanachi B., Muraru A. România-de la Marea Unire la integrarea europeană: dezbateri, provocări, perspective. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2020. Pag. 284. ISBN: 978-606-714-571-7
4. Cebotari S. Relațiile Republicii Moldova-Uniunea Europeană în contextul războiului din Ucraina.//„Parteneriatul Estic: spre o comunitate a democrației și prosperității”. În: Conferință internațională Jean Monnet: culegeri de articole științifice, Chișinău, 2023.
13. Solomon C. Republica Moldova: de la Acordul de Asociere la Statutul de Candidat pentru Aderarea la Uniunea Europeană. În: Conferință internațională Jean Monnet: culegeri de articole științifice, Chișinău, 2023.
14. Bărbulescu G., et. al. „Cooperarea transfrontralieră între România și Ucraina, respectiv între România și Republica Moldova. Oportunități de provocări în perioada 2014-2020”.
15. Pop A., et. al., România și Republica Moldova între politica europeană de vecinătate și perspectiva extinderii Uniunii Europene-between European Neighbourhood policy and the prospect of EU enlargement. București: Institutul European din România, 2006, ISBN: (10) 973-7736-31-1
24. Hotărârea nr.680 din 13.11.2009 privind mandatul și proiectul Acordului între Republica Moldova și Comunitățile Europene. În: Monitorul Oficial nr. 166-168 art. nr.758 din 29.11.2009.
26. Legea nr.112 din 02.07.2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Statele membre ale acestora, pe de altă parte. În: Monitorul Oficial nr.185 - 199, art.442 din 18.07.2014.
33. Cazacu G. Republica Moldova între Bruxelles și Moscova, opțiuni identitare și geopolitice (1991-2019). Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2020, Pag. 298. ISBN: 978606171635-7
39. Bartolomeu A. Revenirea la normal. În: Revista „Sud-Est”, nr. 4 (XIV)/ 1993. Bărbulescu G., et. al. „Cooperarea transfrontralieră între România și Ucraina, respectiv între România și Republica Moldova. Oportunități de provocări în perioada 2014-2020”.

Resurse web:

2. Republica Moldova-Consilium. [accesat: 25.04.2024]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/enlargement/moldova/>

3. Meica O. R. Moldova – țară candidată pentru aderarea la Uniunea Europeană. Care sunt pașii următori și cât poate dura perioada de aderare. [accesat: 25.04.2024]. Disponibil: <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/r-moldova-tara-candidata-pentru-aderarea-la-uniunea-europeana-care-sunt-pasii-urmatori-si-cat-poate-dura-perioada-de-aderare/>
5. Ciobanu V. Europa mea: Republica Moldova și războiul de lângă noi. [accesat: 25.04.2024]. Disponibil: <https://www.dw.com/ro/europa-mea-republica-moldova-și-războiul-de-lângă-noi/a-61227141>
6. Uriașii pași spre integrarea europeană a Republicii Moldova. [accesat: 25.04.2024]. Disponibil: <https://www.dw.com/ro/uria%C8%99ii-pa%C8%99i-spre-integrarea-european%C4%83-a-republicii-moldova-spotmedia/a-61387256>
7. Mârza R. Despre Republica Moldova (și România) în anul 2023. Considerații subiective. [accesat: 26.04.2024]. Disponibil: <https://www.hotnews.ro/stiri-opinii-26092695-despre-republica-moldova-romania-anul-2023-consideratii-subiective.htm>
8. Îngrijorări în Republica Moldova după ce pe harta lui Lukașenko a apărut și Transnistria marcată cu roșu. [accesat: 26.04.2024]. Disponibil: <https://stirileprotv.ro/stiri/international/ingrijorari-in-republica-moldova-dupa-ce-pe-harta-lui-lukashenko-a-aparut-si-transnistria-marcata-cu-rosu.html>
9. Maia Sandu speră la o integrare a Republicii Moldova în UE împreună cu Transnistria. [accesat: 26.04.2024]. Disponibil: <https://stiri.md/article/politica/maia-sandu-spera-la-o-integrare-a-republicii-moldova-in-ue-impreuna-cu-transnistria/>
10. Marinescu F. Nicu Popescu, despre aderarea Moldovei la UE: Mergem înainte cu viteză maximă, la Transnistria nu se renunță. [accesat: 26.04.2024]. Disponibil: <https://www.g4media.ro/nicu-popescu-despre-aderarea-moldovei-la-ue-mergem-inainte-cu-viteza-maxima-la-transnistria-nu-se-renunta.html>
11. Șveț A. Cooperarea Transfrontalieră a Republicii Moldova în cadrul euroregiunilor: realizări și perspective. [accesat: 26.04.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Cooperarea%20transfrontaliera%20%20a%20Republicii%20Moldova_0.pdf
12. Acordul de Parteneriat și Cooperare între Comunitățile Europene și statele membre ale acestora și R.Moldova, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 11/vol.71, 28 noiembrie 1994. [accesat: 26.04.2024]. Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri>
16. Politica europeană de vecinătate. [accesat: 27.04.2024]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/170/politica-europeana-de-vecinatate>
17. Planul de Acțiuni Uniunea Europeană-Republica Moldova. [accesat: 27.04.2024]. Disponibil: www.e-democraczmoldova.ro/files/ghid-ue-rm-ro.pdf
18. Ciloci R. POLITICA EUROPEANĂ DE VECINĂTATE ȘI IMPACTUL EI ASUPRA R. MOLDOVA. [accesat: 27.04.2024]. Disponibil: https://www.utm.md/meridian/2013/MI_1_2013/14_Art_Ciloci_R.pdf
19. Easter partnership. [accesat: 27.04.2024]. Disponibil: <http://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eastern-partnership>
20. Anton A. Premise ale creării și specificul funcționării Parteneriatului Estic. [accesat: 28.04.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/69-74_45.pdf

21. Boțan I. Prevederile acordului de asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană: ghid. Chișinău: Editura ARC, 2014. Pag. 14. [accesat: 27.04.2024]. Disponibil: <http://www.e-democracy.md>
22. Planul Național pentru Aderarea la UE, făcut public. Nicu Popescu: Va deveni temelia procesului nostru de integrare europeană. [accesat: 28.04.2024]. Disponibil: <https://tv8.md/2023/09/29/planul-national-pentru-aderarea-la-ue-facut-public-nicu-popescu-va-deveni-temelia-procesului-nostru-de-integrare-europeana/240608>
23. Goreainov, Victoria. Evaluarea participării Republicii Moldova în cadrul Parteneriatului Estic prin prisma relațiilor cu Federația Rusă. [accesat: 28.04.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/93639
25. Sinteză analitică privind evoluția politicii externe a Republicii Moldova în perioada 2009-2019. [accesat: 29.04.2024]. Disponibil: <http://www.ape.md/wp-content/uploads/2019/12/Sinteza-privind-evolutia-politicii-externe-a-Republicii-Moldova-2009-2019.pdf>
27. Evaluarea practicii Republicii Moldova în cadrul Parteneriatului Estic prin prisma relațiilor cu Federația Rusă PDF. [accesat: 29.04.2024]. Disponibil: http://dspace.aap.gov.md/bitstream/handle/123456789/1271/Goreainov_V.pdf?sequence=1&isAllowed=1
28. Leahu O., Cebotari S. Rolul și perspectivele parteneriatului estic în sporirea capacității de integrare europeană a Republicii Moldova. Științe politice și administrative. [accesat: 29.04.2024]. Disponibil: www.Studiamsu.eu/wp-content/uploads/27,p.189-197.pdf
29. Rezoluția Parlamentului European din 5 iulie 2018 referitoare la criza politică din Moldova ca urmare a invalidării alegerilor locale la Chișinău. [accesat: 29.04.2024]. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0303_RO.html?redirect
30. Sergheev N. Indicele Parteneriatului Estic: R. Moldova, de la istorie de succes - la stat capturat. [accesat: 29.04.2024]. Disponibil: <https://moldova.europalibera.org/a/indicele-parteneriatului-estic-despre-r-moldova/29065713.html>
31. Planul Național pentru Aderarea la UE, făcut public de Nicu Popescu. [accesat: 30.04.2024]. Disponibil: <https://stiri.md/article/politica/planul-national-pentru-aderarea-la-ue-facut-public-de-nicu-popescu/>
32. Avansări spre integrarea în UE: R. Moldova a transpus alte 151 de acte europene în legislația națională. [accesat: 30.04.2024]. Disponibil: <https://agora.md/2024/04/16/avansari-spre-integrarea-in-ue-r-moldova-a-transpus-alte-151-de-acte-europene-in-legislatia-nationala>
34. Nicu Popescu: „Prioritatea absolută o reprezintă aderarea la UE”. Ce alte priorități va avea MAEIE în 2023. [accesat: 30.04.2024]. Disponibil: <http://oficial.md/politica/nicu-popescu-prioritatea-absoluta-o-reprezinta-aderarea-la-ue-ce-alte-prioritati-va-avea-maeie-in-2023>
35. Ce înseamnă, de fapt, începerea negocierilor de aderare a Republicii Moldova la UE? [accesat: 30.04.2024]. Disponibil: <https://ipre.md/2023/12/19/ce-inseamna-de-fapt-inceperea-negocierilor-de-aderare-a-republicii-moldova-la-ue-n4/>

36. Ideea națională care ar coagula moldovenii. [accesat: 30.04.2024]. Disponibil: <https://www.dw.com/ro/statutul-de-candidat-la-aderare-ar-fi-ideea-na%C8%9Bional%C4%83-care-ar-coagula-moldovenii/a-61837566>
37. Maia Sandu cere referendum pentru aderarea la UE, anunțând că va candida pentru un al doilea mandat de președintă. [accesat: 30.04.2024]. Disponibil: <https://moldova.europalibera.org/a/maia-sandu-cere-referendum-pentru-aderarea-la-ue-anuntand-ca-va-candida-pentru-un-al-doilea-mandat-de-presedinta/32745323.html>
38. Referendumul privind aderarea la UE: Maia Sandu explica cum își vor putea face alegerea cetățenii din Transnistria și Găgăuzia. [accesat: 30.04.2024]. Disponibil: <https://newsmaker.md/ro/referendumul-privind-aderarea-la-ue-in-transnistria-si-gagauzia-precizarile-maiei-sandu/>